

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

КОМІТЕТ З ПИТАНЬ ОСВІТИ, НАУКИ ТА ІННОВАЦІЙ

до Протоколу № 135
від 13 жовтня 2023 р.

В И С Н О В О К

до проекту Закону України
про внесення змін до статті 80 Закону України «Про освіту» щодо
сприяння ефективному використанню майна закладів освіти
(реєстр. № 9475 від 10.07.2023)

Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій за дорученням Голови Верховної Ради України Р. Стефанчука розглянув 13.10.2023 (протокол № 135) проект Закону України про внесення змін до статті 80 Закону України «Про освіту» щодо сприяння ефективному використанню майна закладів освіти (реєстр. № 9475 від 10.07.2023), поданий народним депутатом України Гривком С.Д., і зазначає таке.

У пояснювальній записці до законопроекту визначено, що його розроблено з метою сприяння ефективному використанню майна закладів освіти.

Для досягнення цієї мети законопроектом пропонується доповнити статтю 80 Закону України «Про освіту» новою частиною сьомою такого змісту:

«7. Обмеження щодо використання об'єктів та майна закладів освіти, визначені частиною четвертою цієї статті, не поширюються на оренду будівель, споруд, окремих приміщень та їх частин, іншого нерухомого майна, що перебуває в аварійному стані або не використовується у діяльності закладу освіти протягом трьох років (для об'єктів площею менш як 500 квадратних метрів) або п'яти років (для об'єктів площею, що становить 500 і більше квадратних метрів), за умови, що це не погіршує соціально-побутових умов осіб, які навчаються або працюють у такому закладі освіти».

Комітет з питань інтеграції України до Європейського Союзу визнав положення законопроекту такими, що регулюються національним законодавством країн - членів Європейського Союзу та не підпадають під дію міжнародно-правових зобов'язань України у сфері європейської інтеграції.

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України висловлює до законопроекту такі зауваження:

1) зі змісту проекту незрозуміло, ким і в який спосіб визначатиметься, що нерухоме майно протягом трьох чи п'яти років не використовується у діяльності відповідного закладу освіти, а також те, що соціально-побутові умови осіб, які

навчаються або працюють у такому закладі освіти, не погіршаться (наприклад, в разі надання в оренду гуртожитків). Така правова невизначеність не відповідає вимогам щодо повноти правового регулювання та завершеності правових механізмів, які впливають з конституційного принципу верховенства права (ст. 8 Конституції України). Наведене також створює корупційні ризики, оскільки можливість надання в оренду нерухомого майна закладу освіти ставиться в залежність від прийняття відповідних рішень уповноваженими суб'єктами;

2) оренда майна, яке перебуває в аварійному стані, може призвести до ситуації, коли у разі припинення договору оренди заклад освіти буде зобов'язаний відшкодувати орендарю вартість невід'ємних поліпшень орендованого майна (ч. 3 ст. 25 Закону України «Про оренду державного та комунального майна»), що може виявитися більшою за отриману орендну плату, або відповідна нерухомість стане спільною власністю закладу освіти та орендаря, оскільки, згідно з ч. 4 ст. 778 Цивільного кодексу України, «якщо в результаті поліпшення, зробленого за згодою наймодавця, створена нова річ, наймач стає її співвласником. Частка наймача у праві власності відповідає вартості його витрат на поліпшення речі, якщо інше не встановлено договором або законом»;

3) на думку ГНЕУ, майно закладів освіти має використовуватися для забезпечення освітньої діяльності як основного виду їх діяльності (п. 6 ч. 1 ст. 1 Закону), у тому числі, для організації, проведення освітнього процесу, здобуття практичних навичок молоддю під час навчання за тією чи іншою спеціальністю, а отже, має йтися про використання майна за цільовим призначенням – для освітніх потреб.

Чинна редакція ч. 4 ст. 80 Закону вже передбачає, що об'єкти нерухомості можуть надаватися в оренду з метою надання послуг, які не можуть бути забезпечені безпосередньо закладами освіти, пов'язаних із забезпеченням освітнього процесу або обслуговуванням учасників освітнього процесу. Тому, розширення можливостей закладів освіти щодо надання об'єктів нерухомості в оренду можливе через встановлення у ч. 4 ст. 80 чітких критеріїв, за якими можна було б віднести певну послугу до послуг, які не можуть бути забезпечені безпосередньо закладами освіти, пов'язаних із забезпеченням освітнього процесу або обслуговуванням учасників освітнього процесу;

4) у п. 2 розділу II «Прикінцеві положення» проекту доручається «Кабінету Міністрів України протягом одного місяця з дня набрання чинності цим Законом: забезпечити розроблення та перегляд нормативно-правових актів, що впливають із цього Закону; привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом; забезпечити приведення міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом». Тому, на нашу думку, потребує перегляду термін набрання чинності Законом, проект якого розглядається, – «з дня, наступного за днем його опублікування» (п. 1 розділу II проекту).

Міністерство освіти і науки України вважає, що запропоноване у

законопроекті положення потребує доопрацювання, оскільки його імплементація на практиці буде надто ускладненою та перевантаженою оціночними поняттями та прийняттям суб'єктивних рішень уповноваженими особами. Зокрема, законопроектом не передбачено процедури віднесення нерухомого майна до категорії аварійного стану, підтвердження факту невикористання нерухомого майна протягом вказаних періодів, а також визначення впливу на соціально-побутові умови осіб, які навчаються або працюють у закладі освіти тощо. Крім того, у законопроекті не враховано положення щодо використання іншого окремого індивідуально визначеного майна.

Міністерство фінансів України зазначає, що реалізація акта не впливатиме на показники державного та місцевих, а тому в межах компетенції до запропонованого законопроекту зауважень не має і вважає, що питання доцільності/недоцільності прийняття проекту Закону має вирішувати Міністерство освіти і науки України як головний орган у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти.

Водночас Міністерство фінансів України звертає увагу на те, що воєнний стан та пандемія коронавірусної хвороби, спричинена SARS-CoV-2, призвели до того, що в багатьох закладах освіти протягом останніх трьох років навчальний процес здійснювався дистанційно, що стало причиною вимушеного невикористання об'єктів та майна закладів освіти за призначенням. Зняття обмеження про надання в оренду об'єктів та майна закладів освіти без погодження з уповноваженим органом управління освітою при поверненні навчального процесу до очного режиму навчання може призвести до дефіциту місць у закладах освіти і, відповідно, до вишукування додаткових бюджетних коштів на відновлення матеріально-технічної бази закладів освіти.

Фонд державного майна України зазначає, що аналогічне положення встановлене абзацом десятим пункту 29 Порядку передачі майна в оренду, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 3 червня 2020 року № 483 «Деякі питання оренди державного та комунального майна».

Для забезпечення комплексного підходу до вирішення проблемних питань у сфері оренди державного та комунального майна закладів освіти ФДМ України пропонує частину четверту статті 80 Закону доповнити новим абзацом такого змісту:

«Перелік послуг, які не можуть бути забезпечені безпосередньо закладами освіти, пов'язаних із забезпеченням освітнього процесу або обслуговуванням учасників освітнього процесу, і які відповідно до абзацу першого цієї частини можуть надаватися орендарями державного і комунального майна із використанням майна, що належить закладам освіти, визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах освіти і науки.»

Такі зміни дозволять вирішити питання правової невизначеності, яка міститься у положенні частини четвертої статті 80 Закону, відповідно до якої об'єкти та майно державних і комунальних закладів освіти не підлягають

приватизації чи використанню для провадження видів діяльності, не передбачених спеціальними законами, крім надання в оренду з метою надання послуг, які не можуть бути забезпечені безпосередньо закладами освіти, пов'язаних із забезпеченням освітнього процесу або обслуговуванням учасників освітнього процесу, з урахуванням визначення уповноваженим органом управління можливості користування державним або комунальним нерухомим майном відповідно до законодавства.

ФДМ України зазначає, що наразі жодним нормативно-правовим актом не визначено ні переліку послуг, які не можуть бути забезпечені безпосередньо закладами освіти, пов'язаних із забезпеченням освітнього процесу або обслуговуванням учасників освітнього процесу, ні чітких критеріїв, за якими можна було б віднести певну послугу до послуг, які не можуть бути забезпечені безпосередньо закладами освіти, пов'язаних із забезпеченням освітнього процесу або обслуговуванням учасників освітнього процесу.

Водночас слід зазначити, що внаслідок оптимізації системи закладів освіти та реформування сфери освіти і науки значна кількість об'єктів нерухомості державних та комунальних закладів освіти не використовуються за призначенням, законсервовані, поступово руйнуються та потенційно перетворюються в аварійні об'єкти, без жодних перспектив подальшого відновлення. У зв'язку з цим вважаємо за доцільне доповнити частину четверту статті 80 Закону новим абзацом такого змісту:

«Якщо об'єкти нерухомого майна (крім земельних ділянок) державних і комунальних закладів освіти більше трьох років не використовуються в освітньому процесі, не забезпечують статутну діяльність і подальше їх використання за освітнім призначенням не планується чи є неможливим, таке майно є об'єктами, що підлягають приватизації».

Відповідні зміни ФДМ України пропонується також внести до статті 4 Закону України «Про приватизацію державного і комунального майна» (далі – Закон про приватизацію). Зокрема пропонується у статті 4 Закону про приватизацію:

- абзац двадцять перший частини другої викласти в такій редакції:

«майно державних і комунальних закладів освіти, яке використовується для забезпечення освітнього процесу та наукової діяльності»;

- частину третю доповнити новим абзацом такого змісту:

«Майно державних та комунальних закладів освіти, яке більше трьох років не використовується для забезпечення освітнього процесу та наукової діяльності, належить до об'єктів, що підлягають приватизації».

Асоціація міст України позитивно оцінює вплив законопроекту (у разі його прийняття) на органи місцевого самоврядування та вбачає необхідність разом з цими змінами вносити аналогічні зміни до статті 61 Закону України «Про повну загальну середню освіту», яка обмежує використання майна закладів загальної середньої освіти.

Підкомітет з питань освіти впродовж життя та позашкільної освіти і адаптації законодавства України до положень права Європейського Союзу, розглянувши на своєму засіданні 11.10.2023 законопроект № 9475, пропонує Комітету з питань освіти, науки та інновацій за результатами його розгляду рекомендувати Верховній Раді України повернути законопроект суб'єкту права законодавчої ініціативи на доопрацювання.

Заслухавши та обговоривши інформацію ініціатора законопроекту, голови підкомітету з питань освіти впродовж життя та позашкільної освіти і адаптації законодавства України до положень права Європейського Союзу Грищука Р.П., представника Міністерства освіти і науки України, представника Фонду державного майна України, **Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій ухвалив:**

1. Рекомендувати Верховній Раді України відповідно до пункту 3 частини першої статті 114 Регламенту Верховної Ради України проект Закону України про внесення змін до статті 80 Закону України «Про освіту» щодо сприяння ефективному використанню майна закладів освіти (реєстр. № 9475 від 10.07.2023), поданий народним депутатом України Гривком С.Д., за результатами його розгляду в першому читанні повернути суб'єкту права законодавчої ініціативи на доопрацювання.

2. Доповідачем на пленарному засіданні Верховної Ради України з цього питання визначити Голову Комітету з питань освіти, науки та інновацій Бабака С.В.

Голова Комітету

Сергій БАБАК